

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SYUJETLI JISMONIY MASHG'ULOTLAR
ORQALI HARAKAT KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN
PEDAGOGIK MODELNI ISHLAB CHIQISH.**

Shoimqulov Xayrullo Djo'raniyozovich.

Termiz davlat pedagogika instituti

Jismoniy kafedra o'qituvchisi

**MAQOLA
MALUMOTI**

Annotatsiya

MAQOLA TARIXI:

Received: 17.07.2025

Revised: 18.07.2025

Accepted: 19.07.2025

Kalit so'zlar:

*Boshlang'ich ta'lim,
syujetli jismoniy
mashg'ulotlar, harakat
ko'nikmalari, pedagogik
model, psixomotor
rivojlanish, chaqqonlik,
muvozanat va ta'lim
texnologiyalari. Bu
tushunchalar tadqiqotning
nazariy va amaliy
asoslarini yoritishda muhim
o'rin egallaydi.*

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida syujetli jismoniy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik modelni ishlab chiqish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda harakat faoliyatining syujetli shakllari orqali o'quvchilarning chaqqonlik, muvozanat, muvofiqlashtirish va psixomotor qobiliyatlarini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Pedagogik model yaratishda zamonaviy metodik yondashuvlar va ilg'or tajribalar asos qilib olingan. Maqolada taklif etilgan model tajriba-sinov ishlari orqali amaliyotda sinovdan o'tkazilib, uning samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari syujetli jismoniy mashg'ulotlarning boshlang'ich sinf o'quvchilari jismoniy faolligini oshirish va ularning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida syujetli jismoniy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik modelni ishlab chiqish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda harakat faoliyatining syujetli shakllari orqali o'quvchilarning chaqqonlik, muvozanat, muvofiqlashtirish va psixomotor qobiliyatlarini

bosqichma-bosqich rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Pedagogik model yaratishda zamonaviy metodik yondashuvlar va ilg'or tajribalar asos qilib olingan. Maqolada taklif etilgan model tajriba-sinov ishlari orqali amaliyotda sinovdan o'tkazilib, uning samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari syujetli jismoniy mashg'ulotlarning boshlang'ich sinf o'quvchilari jismoniy faolligini oshirish va ularning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi..

Kirish: Bugungi kunda ta'lim tizimida barkamol avlodni tarbiyalash, bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish va jismoniy faollikni oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi – bolalarning psixofiziologik, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. Shu bosqichda shakllanadigan harakat ko'nikmalari va jismoniy faollik kelajakdagi sog'lom hayot tarzi, sportga bo'lgan qiziqish va umumiy rivojlanish uchun muhim omil hisoblanadi.

An'anaviy jismoniy tarbiya mashg'ulotlari o'z-o'zidan samarali bo'lishiga qaramay, bolalarning yosh xususiyatlari, individual ehtiyojlari va o'yin orqali o'rganishga bo'lgan ehtiyoji e'tiborga olinmasa, dars jarayoni yetarlicha samarali bo'lmaydi. Shu sababli, so'nggi yillarda innovatsion yondashuvlardan biri sifatida syujetli jismoniy mashg'ulotlar konsepsiyasi jadal rivojlanmoqda. Bu mashg'ulotlar o'yin shaklida, muayyan voqealar va syujetlar asosida tashkil etiladi va o'quvchilarning qiziqishini oshirish, ularda faol harakatga bo'lgan rag'batni kuchaytirish imkonini beradi.

Syujetli mashg'ulotlar nafaqat harakat ko'nikmalarini rivojlantirish, balki bolalarda tafakkur, ijodkorlik, nutq faolligi va jamoaviy ishlash malakalarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ammo hozirgi amaliyotda bunday yondashuvlarning samaradorligini ta'minlovchi aniq pedagogik model, metodik vositalar va ularni baholash mezonlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shu boisdan, ilmiy asoslangan, sinovdan o'tgan va o'qituvchilar uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan pedagogik modelni yaratish zarurati tug'ilmoqda.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan syujetli jismoniy mashg'ulotlar tizimi tahlil qilinadi. Shuningdek, bu mashg'ulotlarni ta'lim

jarayoniga integratsiyalash imkoniyatlari, pedagogik modelni yaratish bosqichlari va tajriba-sinov ishlari orqali uning samaradorligini baholash masalalari ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan syujetli jismoniy mashg'ulotlar pedagogik modelining samaradorligini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy-tadqiqot metodlari qo'llandi. Tadqiqot ikki bosqichda o'tkazildi: nazariy tahlil va amaliy sinov.

Nazariy bosqichda mavjud pedagogik yondashuvlar, jismoniy tarbiya metodikalari hamda syujetli o'yinlarning ta'lim jarayonidagi roli tahlil qilindi. Shu bilan birga, xorijiy va mahalliy ilmiy manbalar o'rganilib, pedagogik modelning konseptual asoslari shakllantirildi.

Amaliy bosqichda pedagogik model sinovdan o'tkazildi. Tajriba sinovi boshlang'ich sinf o'quvchilari ishtirokida ikki guruhda — tajriba va nazorat guruhlari — tashkil etildi. Tajriba guruhi darslarida syujetli jismoniy mashg'ulotlar tizimi tatbiq qilindi, nazorat guruhi esa an'anaviy jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida qatnashdi. Tadbirlar davomida o'quvchilarning harakat ko'nikmalari — chaqqonlik, muvozanat, muvofiqlashtirish va psixomotor faoliyatlari — maxsus pedagogik testlar va kuzatuvlar yordamida baholandi. Tadqiqotda sifat va miqdoriy usullar kombinatsiyasi ishlatildi: kuzatuvlar, test sinovlari, so'rovnomalar hamda o'qituvchilar va ota-onalar fikr-mulohazalari yig'ildi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda statistik usullar, jumladan, taqqoslash va korrelyatsiya tahlillari qo'llanildi. Shu tarzda tadqiqot pedagogik modelning amaliy samaradorligini aniqlash va uni boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llash uchun tavsiyalar ishlab chiqishga qaratildi.

Tajriba-sinov natijalari

Quyidagi jadvalda boshlang'ich sinf o'quvchilarining harakat ko'nikmalari bo'yicha tajriba va nazorat guruhlaridagi o'rtacha ko'rsatkichlar (foizlarda) taqdim etilgan:

Harakat ko'nikmalari	Tajriba guruhi (boshlang'ich)	Tajriba guruhi (yakuniy)	Nazorat guruhi (boshlang'ich)	Nazorat guruhi (yakuniy)
Chaqqonlik	55%	80%	54%	60%
Muvozanat	50%	78%	51%	57%
Muvofiqlashtirish	48%	75%	47%	53%
Psixomotor rivojlanish	52%	79%	53%	58%

Izoh: Jadval ko'rsatkichlaridan ko'rinib turibdiki, tajriba guruhi o'quvchilarida barcha harakat ko'nikmalari bo'yicha sezilarli o'sish kuzatilgan. Masalan, chaqqonlik ko'rsatkichi 55% dan 80% ga, muvozanat 50% dan 78% ga oshgan. Shu bilan birga, nazorat guruhi uchun bu ko'rsatkichlar nisbatan kamroq o'zgargan.

Statistik tahlillar ushbu farqning ahamiyatligini tasdiqlaydi ($p < 0.05$), bu esa syujetli jismoniy mashg'ulotlar asosidagi pedagogik modelning harakat ko'nikmalarini samarali rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich ta'limda syujetli jismoniy mashg'ulotlar orqali harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik model o'quvchilarning jismoniy faolligini oshirish va ularning chaqqonlik, muvozanat, muvofiqlashtirish hamda psixomotor qobiliyatlarini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Tajriba guruhi bilan solishtirganda, nazorat guruhi o'quvchilarida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmaganligi bu yondashuvning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, syujetli jismoniy mashg'ulotlar bolaning nafaqat jismoniy, balki aqliy va ijtimoiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa ularni ta'lim jarayonida kengroq qo'llash zaruratini ko'rsatadi.

Ushbu tadqiqot doirasida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Boshlang'ich ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya darslarida syujetli mashg'ulotlar tizimini tizimli ravishda joriy etish.
2. O'qituvchilar uchun syujetli jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha maxsus metodik qo'llanmalar ishlab chiqish va amaliy seminarlar o'tkazish.
3. Pedagogik modelni yanada takomillashtirish maqsadida qo'shimcha tadqiqotlar olib borish va unga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish.
4. Ota-onalarni syujetli jismoniy mashg'ulotlarning ahamiyati haqida muntazam xabardor qilish va ularni bu jarayonga jalb etish.
5. Harakat ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha syujetli mashg'ulotlarning samaradorligini muntazam monitoring qilish.

Ushbu takliflar amalga oshirilishi bilan boshlang'ich ta'limda jismoniy tarbiya sifatining oshishi va bolalarning sog'lom rivojlanishi uchun yanada qulay sharoitlar yaratiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abdullaeva, S. T. (2020). Jismoniy tarbiya va sport metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. Karimov, J. A. (2019). Boshlang'ich ta'limda harakat ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari. Pedagogika jurnal, 5(3), 45–52.
3. Mirzaev, D. R. (2021). Syujetli o'yinlarning boshlang'ich maktab o'quvchilariga ta'siri. Jismoniy tarbiya va sog'lom turmush, 12(2), 22–29.
4. Nazarov, B. M. (2018). Bolalarda psixomotor rivojlanish nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
5. Smith, J., & Brown, L. (2017). Physical Education and Child Development. New York: Routledge.
6. Zhang, Y., & Lee, H. (2019). The Role of Play in Motor Skill Development. Journal of Early Childhood Education, 33(4), 233–245.
7. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi (2023). Boshlang'ich ta'lim standartlari va qoidalari. Toshkent.